

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

ЗІНЧЕНКО ВАЛЕРІЙ МИХАЙЛОВИЧ

УДК 343.14(477)

**ДОСТАТНІСТЬ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ
ПРОВАДЖЕННІ**

12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник доктор юридичних наук, доцент
Ковальчук Сергій Олександрович,
Національний університет
«Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри кримінального процесу
та криміналістики Івано-Франківського
юридичного інституту

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, доцент
Гринюк Володимир Олексійович,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
доцент кафедри правосуддя

кандидат юридичних наук, доцент
Острогляд Олександр Васильович,
Державний університет «Житомирська політехніка»,
доцент кафедри права та правоохоронної діяльності.

Захист відбудеться «__» _____ 2020 р. о ____ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.03 Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: 65009, м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 23.

З дисертацією можна ознайомитися у науковій бібліотеці Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: 65009, м. Одеса, вул. Академічна, 2.

Автореферат розісланий «__» _____ 2020 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І.В. Лагутіна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Неодмінною умовою здійснення кримінального провадження виступає виконання його завдань, визначених ст. 2 КПК України. Одним із них є забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура. Виконання зазначеного завдання здійснюється шляхом кримінального процесуального доказування, що включає в себе збирання, перевірку, оцінку та використання доказів.

Оцінка доказів як один з етапів кримінального процесуального доказування спрямована на встановлення належності, допустимості та достовірності кожного доказу та достатності їх сукупності, що, з одного боку, вказує на дотримання порядку збирання та перевірки доказів, а, з іншого, – забезпечує можливість їх подальшого використання у кримінальному провадженні. Вирішення питання про достатність доказів передбачає надання оцінки наявній системі належних, допустимих і достовірних доказів, які необхідні для встановлення обставин, що підлягають доказуванню, перебувають у взаємозв'язку для прийняття відповідних процесуальних рішень і забезпечують законність, обґрунтованість та вмотивованість останніх.

У зв'язку з цим істотного значення набуває визначення кола як теоретичних питань, що стосуються поняття та сутності достатності доказів, її місця у системі процесуальних властивостей доказів, співвідношення з предметом і межами доказування та взаємозв'язку зі стандартами доказування, так і практичних проблем, пов'язаних зі встановлення достатності доказів під час досудового розслідування та судового провадження, а також розробка шляхів розв'язання існуючих проблем.

У доктрині кримінального процесу до дослідження теоретичних і практичних аспектів проблематики достатності доказів як їх процесуальної властивості зверталися Ю.П. Аленін, Н.Р. Бобечко, І.В. Гловюк, С.В. Гнатенко, В.Г. Гончаренко, В.О. Гринюк, Ю.М. Грошевий, М.В. Деєв, В.А. Завтур, В.С. Зеленецький, О.В. Капліна, С.О. Ковальчук, Р.В. Костенко, М.О. Кочкіна, Г.Р. Крет, Т.В. Лукашкіна, М.М. Михеєнко, М.А. Погорецький, В.О. Попелюшко, С.М. Сівочек, С.М. Стахівський, А.С. Степаненко, М.М. Стоянов, В.І. Теремецький, О.О. Торбас, О.В. Фараон, Ф.В. Чирков, С.А. Шейфер, О.Г. Шило та інші вітчизняні і зарубіжні вчені.

Незважаючи на істотний внесок науковців у розробку проблематики достатності доказів, значна кількість її теоретичних і практичних аспектів на сьогодні розкрита недостатньо повно або не отримала однозначного вирішення. Це стосується як теоретичних аспектів вказаної проблематики (зокрема, сутності достатності доказів та взаємозв'язку вказаної їх процесуальної

властивості зі стандартами доказування), так і її практичних аспектів (зокрема, механізму встановлення достатності доказів у ході застосування заходів забезпечення кримінального провадження, повідомлення про підозру, закінчення досудового розслідування, а також особливостей встановлення цієї процесуальної властивості доказів під час судового провадження у першій інстанції та провадження у суді апеляційної інстанції), які потребують комплексного дослідження з позиції нових теоретико-правових підходів.

Викладене зумовлює актуальність комплексного наукового дослідження теоретичних і практичних аспектів проблематики достатності доказів як їх процесуальної властивості у кримінальному провадженні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Напрямок дослідження ґрунтується на основних положеннях Концепції реформування кримінальної юстиції в Україні, затвердженої Указом Президента України від 08.04.2008 р. № 311/2008, Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки, схваленої Указом Президента України від 20.05.2015 р. № 276/2015, Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 25.08.2015 р. № 501/2015, Плану заходів з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.11.2015 р. № 1393-р.

Дисертацію виконано в межах плану науково-дослідної роботи кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія» «Динаміка кримінального процесуального законодавства України: досвід та перспективи» на 2016-2020 роки як складової плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Стратегія інтеграційного розвитку України: правовий та культурний вимір» на 2016-2020 роки (державний реєстраційний номер 0116U001842).

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає у формуванні концепції достатності доказів як їх процесуальної властивості у кримінальному провадженні на основі комплексного аналізу проблем правотворчого та правозастосовного характеру, а також внесенні науково обґрунтованих пропозицій, спрямованих на вдосконалення КПК України у частині визначення поняття достатності доказів і механізму її встановлення під час досудового розслідування та судового провадження.

Для досягнення зазначеної мети у дисертації вирішувалися такі завдання: охарактеризувати систему процесуальних властивостей доказів, розкрити їх зміст і встановити місце у ній достатності доказів;

розкрити сутність достатності доказів як їх процесуальної властивості, визначити на цій основі її поняття і запропонувати авторську концепцію достатності доказів у кримінальному провадженні;

визначити співвідношення достатності доказів та предмета і меж кримінального процесуального доказування;

встановити взаємозв'язок достатності доказів і стандартів доказування у кримінальному провадженні;

розкрити механізм встановлення достатності доказів у ході застосування заходів забезпечення кримінального провадження;

визначити особливості встановлення достатності доказів у ході повідомлення про підозру;

охарактеризувати механізм встановлення достатності доказів у ході закінчення досудового розслідування;

розкрити особливості встановлення достатності доказів під час судового провадження у першій інстанції;

визначити механізм встановлення достатності доказів під час провадження у суді апеляційної інстанції;

розробити науково обґрунтовані пропозиції, спрямовані на вдосконалення КПК України у частині визначення поняття достатності доказів і механізму її встановлення під час досудового розслідування та судового провадження.

Об'єктом дослідження є правовідносини, що виникають під час встановлення достатності доказів у ході досудового розслідування та судового провадження.

Предметом дослідження є достатність доказів у кримінальному провадженні.

Методи дослідження. Дисертація ґрунтується на комплексному застосуванні загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання, обраних з урахуванням мети та завдань дослідження, його об'єкта і предмета. Застосування системно-структурного методу забезпечило розкриття сутності достатності доказів (підрозділ 1.1), встановлення її місця у системі процесуальних властивостей доказів (підрозділ 1.2), визначення співвідношення достатності доказів та предмета і меж кримінального процесуального доказування (підрозділ 1.3) та встановлення її взаємозв'язку зі стандартами доказування (підрозділ 1.4). Звернення до структурно-функціонального методу дозволило визначити механізм встановлення достатності доказів під час досудового розслідування, судового провадження у першій інстанції та провадження у суді апеляційної інстанції (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2). За допомогою формально-юридичного методу сформульовано визначення понять «достатність доказів», «належність доказів», «допустимість доказів», «достовірність доказів», «предмет доказування», «межі доказування» (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3), а також інших понять, авторське визначення яких наводиться у дисертації. Соціолого-правовий метод використовувався під час дослідження емпіричної бази, проведення анкетування практичних працівників та аналізу його результатів (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2). Метод теоретико-правового моделювання дозволив обґрунтувати пропозиції, спрямовані на вдосконалення КПК України у частині визначення поняття достатності доказів і механізму її встановлення у кримінальному провадженні (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 2.3).

Нормативну основу дисертації становлять: Конституція України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою

України, акти кримінального та кримінального процесуального законодавства України.

Теоретичну основу дослідження складають наукові праці українських і зарубіжних учених у галузі кримінального, кримінального процесуального права та криміналістики.

Емпіричну базу дослідження становлять: рішення ЄСПЛ, рішення КС України, постанови ВС, постанови Пленуму ВС України, листи ВССУ, матеріали понад 100 кримінальних проваджень, результати проведеного узагальнення судової практики, у ході якого опрацьовано понад 300 судових рішень, внесених до Єдиного державного реєстру судових рішень, результати анкетування 38 суддів місцевих та апеляційних судів, 42 слідчих, 28 прокурорів і 32 адвокатів центрального і західного регіонів України (усього 140 респондентів).

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є першою в Україні, після набрання чинності КПК України 2012 року, кваліфікаційною науковою працею, в якій на основі комплексного аналізу проблем правотворчого та правозастосовного характеру розроблено й обґрунтовано концепцію достатності доказів у кримінальному провадженні.

За результатами проведення дослідження сформульовані такі найважливіші положення, що містять наукову новизну:

вперше:

охарактеризовано достатність доказів як неодмінну умову застосування стандартів доказування під час ухвалення відповідних процесуальних рішень та забезпечення їх дотримання, а також розкрито взаємозв'язок вказаної властивості доказів із кожним з основних стандартів формування рівня переконання, необхідного для прийняття відповідного процесуального рішення (стандартів «обґрунтована підозра», «достатня підстава» та «поза розумним сумнівом»);

розкрито вплив достатності доказів на визначення форми закінчення досудового розслідування та розглянуто її як необхідну умову забезпечення обґрунтованості процесуальних рішень сторони обвинувачення, що ухвалюються у зв'язку із закінченням досудового розслідування, а саме: обвинувального акта, у тому числі складеного у зв'язку з укладенням під час досудового розслідування угоди, клопотання про застосування примусових заходів медичного та виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності і постанови про закриття кримінального провадження;

узагальнено коло випадків здійснення оцінки доказів із точки зору їх достатності сторонами кримінального провадження під час судового провадження у першій інстанції та розкрито механізм її встановлення у кожному з наведених випадків;

узагальнено коло процесуальних документів і дій сторін кримінального провадження, що відображають здійснювану ними оцінку доказів із точки зору їх достатності під час апеляційного провадження та розкрито механізм її

встановлення на момент складання відповідних процесуальних документів і вчинення відповідних процесуальних дій;

удосконалено:

вимоги до змісту письмового повідомлення про підозру за рахунок обґрунтування пропозиції щодо підтвердження наведених у ньому фактичних обставин кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, доказами, оціненими слідчим, прокурором відповідно до ст. 94 КПК України;

доктринальне визначення поняття доказів, достатніх для підозри особи у вчиненні кримінального правопорушення, шляхом врахування у ньому сутнісних елементів достатності доказів та її взаємозв'язку з предметом доказування;

вимоги до змісту обвинувального акта за рахунок обґрунтування пропозиції щодо підтвердження наведених у ньому фактичних обставин кримінального правопорушення, які прокурор вважає встановленими, доказами, оціненими прокурором відповідно до ст. 94 КПК України;

теоретичні напрацювання щодо змісту неповноти судового розгляду як підстави для скасування або зміни судового рішення судом апеляційної інстанції, зокрема з урахуванням узагальнення норм кримінального процесуального закону та сформованої на його основі судової практики обґрунтовано, що неповнота судового рішення зумовлена або невстановленням судом першої інстанції обставин, що становлять предмет доказування у кримінальному провадженні, або обґрунтуванням ним судового рішення на основі недостатньої сукупності доказів;

дістало подальшого розвитку:

доктринальні підходи до визначення сутності достатності доказів, зокрема на основі аналізу наведених вченими визначень поняття цієї процесуальної властивості доказів встановлено коло покладених в основу кожного з них її сутнісних елементів, уточнено їх з урахуванням норм кримінального процесуального закону та визначено шляхом наведення переліку;

наукові підходи стосовно доцільності нормативного закріплення у кримінальному процесуальному законі поняття достатності доказів, зокрема сформовано авторський підхід до визначення кола аспектів, які підлягають урахуванню під час розробки відповідних доповнень до КПК України;

наукові положення щодо взаємозв'язку достатності доказів і меж доказування, зокрема наведені вченими позиції узагальнено шляхом виокремлення двох підходів: статичного (з точки зору якого межі доказування дозволяють встановити за допомогою отриманих доказів кожну з обставин, що підлягають доказуванню) та динамічного (з точки зору якого межі доказування забезпечують оперування на момент ухвалення відповідного процесуального рішення сукупністю доказів, достатньою для його постановлення).

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що висновки і пропозиції, сформульовані у дисертації, можуть бути використані у:

науково-дослідній діяльності – для подальшої розробки теоретичних і практичних проблем доказування (Акт Івано-Франківського юридичного

інституту Національного університету «Одеська юридична академія» від 20.11.2019 р.);

правотворчій діяльності – для вдосконалення КПК України у частині визначення поняття достатності доказів і механізму її встановлення під час досудового розслідування та судового провадження;

правозастосовній діяльності органів досудового розслідування, адвокатів і судів – у ході здійснення досудового розслідування та судового розгляду у кримінальному провадженні;

навчальному процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Кримінальний процес» і «Практика складання процесуальних документів у кримінальних справах», підготовці підручників, навчальних посібників, практикумів із зазначених дисциплін (Акт Приватного вищого навчального закладу «Університет Короля Данила» від 28.11.2019 р.).

Апробація результатів дисертації. Положення і висновки дисертації обговорювалися на засіданні кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія». Основні результати наукового дослідження оприлюднено на 3 міжнародних науково-практичних конференціях, а саме: Міжнародній науково-практичній конференції «Правове регулювання суспільних відносин: актуальні проблеми та вимоги сьогодення» (м. Запоріжжя, 26-27 липня 2019 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Національні та міжнародні стандарти сучасного державотворення: тенденції та перспективи розвитку» (м. Харків, 2-3 серпня 2019 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання правової теорії та юридичної практики» (м. Одеса, 9-10 серпня 2019 року).

Публікації. Основні положення та результати дисертації відображено у 8 публікаціях, у тому числі 4 наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях, перелік яких затверджено МОН України, 1 науковій статті, опублікованій у зарубіжному періодичному виданні з юридичного напрямку, тезах 3 доповідей та наукових повідомлень на міжнародних науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що включають дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (272 найменування) і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 231 сторінку, з яких основний текст – 186 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, сформульовано наукову новизну отриманих результатів, охарактеризовано їх практичне значення, наведено дані про апробацію результатів дисертації, публікації за темою дослідження, структуру й обсяг дисертації.

Перший розділ «Теоретико-правові основи достатності доказів у кримінальному провадженні» складається з чотирьох підрозділів і

присвячений дослідженню поняття та сутності цієї процесуальної властивості доказів, визначенню місця достатності доказів у системі їх процесуальних властивостей, встановленню її співвідношення з предметом і межами кримінального процесуального доказування та визначенню взаємозв'язку достатності доказів і стандартів доказування.

Підрозділ 1.1. «Поняття і сутність достатності як процесуальної властивості доказів» присвячений дослідженню доктринальних підходів до розкриття її сутності та визначенню на цій основі поняття достатності доказів.

Обґрунтовано доцільність визначення сутності достатності доказів за допомогою виокремлення її сутнісних елементів, що дозволило розкрити онтологічні основи поняття цієї процесуальної властивості доказів. До числа сутнісних елементів достатності доказів запропоновано віднести: 1) вказана процесуальна властивість передбачає наявність сукупності належних, допустимих і достовірних доказів; 2) достатність доказів встановлюється на основі внутрішнього переконання суб'єкта доказування, яке ґрунтується на всебічному, повному та неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження; 3) вона встановлюється на конкретний момент кримінального провадження; 4) встановлення достатності доказів спрямоване на ухвалення відповідного процесуального рішення.

З урахуванням наведеного розуміння сутності достатності доказів надано авторське визначення її поняття та запропоновано авторську концепцію достатності доказів як їх процесуальної властивості у кримінальному провадженні. Обґрунтовано необхідність доповнення кримінального процесуального закону статтею, присвяченою визначенню поняття та змісту достатності доказів, і розкрито коло аспектів, які підлягають врахуванню під час розробки відповідних змін, а саме: 1) здійснення оцінки з точки зору достатності виключно щодо сукупності доказів, на що міститься пряма вказівка у частині першій ст. 94 КПК України; 2) її здійснення на конкретний момент кримінального провадження, пов'язаний з необхідністю ухвалення відповідного процесуального рішення; 3) врахування під час встановлення достатності доказів як кількісного, так і якісного показників їх сукупності; 4) встановлена нормами кримінального процесуального закону функціональна спрямованість оцінки доказів із точки зору їх достатності.

З урахуванням наведених аспектів запропоновано доповнити КПК України статтею 90-2 у такій редакції:

«Стаття 90-2. Достатність доказів

1. Достатніми є докази, які у своїй сукупності є необхідними для встановлення наявності чи відсутності фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню, й ухвалення відповідного процесуального рішення.

2. Кожен з доказів, який входить у таку сукупність, повинен бути належним, допустимим і достовірним.

3. Достатність доказів визначається слідчим, прокурором, слідчим суддею, судом за його внутрішнім переконанням».

У підрозділі 1.2. «Достатність доказів у системі їх процесуальних властивостей» визначено поняття та сутність належності, допустимості і достовірності доказів та встановлено співвідношення достатності з кожною з них.

Вказано, що достатність доказів являє собою їх системну процесуальну властивість, у зв'язку з чим її встановленню передують оцінка доказів із точки зору індивідуальних процесуальних властивостей, якими є: 1) належність доказів, яка являє собою їх процесуальну властивість, що відображає наявність зв'язку між їх змістом та обставинами, що підлягають доказуванню; 2) допустимість доказів, яка становить їх процесуальну властивість, що вказує на отримання доказів із дотриманням встановлених КПК України вимог стосовно належного джерела, належного суб'єкта і порядку одержання; 3) достовірність доказів, яка являє собою їх процесуальну властивість, що відображає відповідність змісту доказів об'єктивній дійсності та їх придатність для використання для встановлення обставин, які мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню.

Доведено взаємозв'язок і взаємозалежність процесуальних властивостей доказів та встановлено місце достатності доказів у системі їх процесуальних властивостей.

У підрозділі 1.3. «Співвідношення достатності доказів та предмета і меж кримінального процесуального доказування» розкрито поняття предмета і меж доказування та встановлено їх взаємозв'язок із вказаною процесуальною властивістю доказів.

Розкрито сформовані у доктрині кримінального процесу підходи до визначення поняття та структури предмета доказування і поняття меж доказування, на підставі чого сформовано авторський підхід до їх визначення. Під предметом доказування запропоновано розуміти визначену нормами кримінального процесуального закону систему фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню, а під межами доказування – сукупність доказів, що визначає межі пізнавальної діяльності суб'єкта прийняття рішення та виступає достатньою для достовірного встановлення кожної з обставин, які охоплюються предметом доказування у конкретному кримінальному провадженні на момент ухвалення відповідного процесуального рішення.

На основі наведеного розуміння предмета і меж кримінального процесуального доказування визначено їх співвідношення з достатністю доказів.

Підрозділ 1.4. «Взаємозв'язок достатності доказів і стандартів доказування» присвячено визначенню поняття та системи стандартів доказування і встановленню впливу на їх застосування вказаної процесуальної властивості доказів.

Досліджено сформовані у доктрині кримінального процесу підходи до поняття та системи стандартів доказування, на підставі чого сформовано авторський підхід до їх визначення. Обґрунтовано, що стандарти доказування

з точки зору об'єктивного критерію є об'єктивованими у нормах КПК України і судових рішеннях ВС правилами, які визначають рівень внутрішнього переконання суб'єкта доказування, достатній для ухвалення відповідного процесуального рішення, а з точки зору суб'єктивного критерію відображають рівень внутрішнього переконання суб'єкта доказування, достатній для ухвалення відповідного процесуального рішення.

Розкрито взаємозв'язок достатності доказів зі стандартами доказування «обгрунтована підозра», «достатня підстава» та «поза розумним сумнівом».

Другий розділ «Встановлення достатності доказів під час досудового розслідування» складається з трьох підрозділів і присвячений розкриттю особливостей оцінки доказів із точки зору вказаної процесуальної властивості на основних етапах цієї стадії кримінального провадження.

У **підрозділі 2.1. «Достатність доказів у ході застосування заходів забезпечення кримінального провадження»** розкрито механізм оцінки доказів із точки зору цієї процесуальної властивості під час ініціювання розгляду та вирішення питання про застосування вказаних заходів.

Обгрунтовано, що у ході застосування заходів забезпечення кримінального провадження оцінка доказів із точки зору їх достатності здійснюється: 1) учасниками кримінального провадження на момент подання клопотання про їх застосування; 2) слідчим суддею на момент постановлення ухвали про застосування заходів забезпечення кримінального провадження.

Розглянуто оцінку учасниками кримінального провадження доказів із точки зору їх достатності як неодмінну умову складання та подальшого подання клопотання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, зумовлену покладенням на них тягарем доказування та спрямовану на забезпечення обгрунтованості вказаного клопотання. Охарактеризовано процесуальний аспект встановлення достатності доказів слідчим суддею та її відображення у постановлюваних ним ухвалях про застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Обгрунтовано необхідність нормативного уточнення кола обставин, які підлягають врахуванню слідчим суддею під час вирішення питання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом і про відсторонення від посади.

Із урахуванням норм КПК України, судової практики національних судів та ЄСПЛ і теоретичних підходів виокремлено особливості встановлення достатності доказів під час вирішення слідчим суддею питання про застосування запобіжних заходів.

Підрозділ 2.2. «Достатність доказів у ході повідомлення про підозру» присвячений розкриттю механізму оцінки доказів із точки зору цієї процесуальної властивості на вказаному етапі досудового розслідування.

Охарактеризовано достатність доказів у контексті кожної з підстав повідомлення про підозру, визначених частиною першою ст. 276 КПК України, на підставі чого вказано на суперечливість ст. 177 і п. 2 частини першої ст. 276 КПК України та обгрунтовано доцільність виключення останньої з вказаних норм із кримінального процесуального закону. Вдосконалено вимоги до змісту

письмового повідомлення про підозру, обґрунтовано доцільність внесення відповідних змін до КПК України шляхом доповнення статті 277 частиною другою у такій редакції:

«2. Наведені у письмовому повідомленні про підозру фактичні обставини кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, підлягають підтвердженню доказами, оціненими слідчим, прокурором відповідно до статті 94 цього Кодексу».

Вдосконалено доктринальне визначення поняття доказів, достатніх для підозри особи у вчиненні кримінального правопорушення. Обґрунтовано, що докази виступають достатніми для підозри особи у вчиненні кримінального правопорушення, якщо вони у своїй сукупності дозволяють слідчому, прокурору дійти на конкретний момент досудового розслідування однозначного висновку про вчинення кримінального правопорушення конкретною особою та підтвердити за їх допомогою обставини, які підлягають доказуванню або мають значення для кримінального провадження.

Вказано на спрямованість нагляду прокурора у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням у ході повідомленні про підозру на перевірку наявності достатніх доказів, які підтверджують зміст підозри. Розкрито підстави зміни повідомлення про підозру у контексті встановлення слідчим, прокурором достатності/недостатності доказів. Встановлено, що підставою зміни повідомлення про підозру у разі не підтвердження його частини є встановлена слідчим, прокурором недостатність доказів для доведення вчинення підозрюваним окремих епізодів або дій. Підставою доповнення раніше врученого повідомлення про підозру є встановлення слідчим, прокурором достатніх доказів, які вказують на вчинення підозрюваним інших кримінальних правопорушень. Із урахуванням судової практики розкрито особливості встановлення достатності доказів слідчим суддею у ході постановлення ухвали за результатами розгляду скарги на повідомлення про підозру.

У *підрозділі 2.3. «Достатність доказів у ході закінчення досудового розслідування»* розкрито механізм оцінки доказів із точки зору цієї процесуальної властивості на зазначеному етапі досудового розслідування.

Встановлено вплив достатності доказів на визначення форми закінчення досудового розслідування.

Підтримано позицію вчених про необхідність на момент складання обвинувального акта повного встановлення за допомогою достатніх доказів обставин, які входять до предмета доказування. Обґрунтовано, що достатніми доказами в обвинувальному акті повинна однозначно встановлюватися не лише винуватість підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення, але й інші обставини, які складають предмет доказування. Встановлено, що достатність доказів забезпечує отримання достовірного знання про кожну обставину, яка входить до предмета доказування у кримінальному провадженні, однозначне відображення кожної з вказаних обставин у змісті обвинувального акта і виключає можливість іншого її розуміння.

Вдосконалено вимоги до змісту обвинувального акта, обґрунтовано доцільність внесення відповідних змін до КПК України шляхом доповнення статті 291 частиною 2-1 у такій редакції:

«2-1. Наведені в обвинувальному акті фактичні обставини кримінального правопорушення, які прокурор вважає встановленими, підлягають підтвердженню доказами, оціненими прокурором відповідно до статті 94 цього Кодексу».

Третій розділ «Встановлення достатності доказів під час судового провадження» складається з двох підрозділів і присвячений розкриттю особливостей оцінки доказів із точки зору вказаної процесуальної властивості у ході судового провадження в першій та апеляційній інстанціях.

У підрозділі 3.1. «Достатність доказів під час судового провадження у першій інстанції» розкрито особливості їх оцінки з точки зору цієї процесуальної властивості у вказаній стадії кримінального провадження.

Достатність доказів розглянуто як необхідну умову забезпечення обґрунтованості судових рішень і розкрито сукупність ознак, які характеризують обґрунтованість судового рішення та на підставі яких визначено її поняття.

Охарактеризовано зміст достатності доказів у контексті постановлення ухвал про обрання, зміну та скасування заходів забезпечення кримінального провадження як проміжних судових рішень та постановлення обвинувального та виправдувального вироків, ухвал про застосування примусових заходів виховного та медичного характеру й ухвал про закриття кримінального провадження як кінцевих судових рішень. Зазначено, що обґрунтованість ухвали про обрання, зміну та скасування заходів забезпечення кримінального провадження забезпечується шляхом використання для підтвердження встановлених судом обставин наведеної сторонами кримінального провадження сукупності належних, допустимих і достовірних доказів, достатніх для її постановлення. Обґрунтованість обвинувального вироку, ухвали про застосування примусових заходів виховного або медичного характеру, ухвали про закриття кримінального провадження та звільнення особи від кримінальної відповідальності забезпечується за рахунок використання для обґрунтування викладених у них висновків суду безпосередньо дослідженої у ході судового розгляду сукупності належних, допустимих і достовірних доказів, достатніх для об'єктивного встановлення вказаних у кримінальному процесуальному законі обставин, що підлягають доказуванню, та інших обставин, які мають значення для кримінального провадження, і постановлення відповідного кінцевого судового рішення. Обґрунтованість виправдувального вироку полягає у тому, що висновки суду впливають із достатньої сукупності досліджених доказів, якої, водночас, недостатньо для визнання обвинуваченого винуватим у вчиненні кримінального правопорушення внаслідок встановлення відсутності події кримінального правопорушення, відсутності у діянні складу кримінального правопорушення або недоведеності його вчинення обвинуваченим. Обґрунтованість ухвали

про закриття кримінального провадження передбачає, що висновки суду впливають із сукупності досліджених доказів, достатніх для встановлення відповідних реабілітуючих або нереабілітуючих підстав.

Узагальнено коло випадків здійснення оцінки доказів із точки зору їх достатності сторонами кримінального провадження під час судового провадження у першій інстанції.

Підрозділ 3.2. «Достатність доказів під час провадження у суді апеляційної інстанції» присвячений розкриттю особливостей їх оцінки з точки зору цієї процесуальної властивості у зазначеній стадії кримінального провадження.

Обґрунтовано, що перевірка правильності оцінки доказів, здійсненої судом першої інстанції, спрямована на встановлення судом апеляційної інстанції обставин, що входять у предмет доказування, який, у свою чергу, зумовлюється межами здійснюваного ним перегляду кримінального провадження та межами апеляційного доказування. Оцінка доказів із точки зору їх достатності для ухвалення судом першої інстанції оскаржуваних вироків та ухвал здійснюється судом апеляційної інстанції у ході встановлення наявності передбачених п. п. 1 і 2 частини першої ст. 409 КПК України підстав для скасування або зміни судового рішення: неповноти судового розгляду та невідповідності висновків суду, викладених у судовому рішенні, фактичним обставинам кримінального провадження. Встановлення судом апеляційної інстанції достатності доказів, досліджених судом першої інстанції, для ухвалення останнім оскаржуваного судового рішення призводить до залишення вироку або ухвали без змін. І, навпаки, у разі встановлення недостатності доказів, які призвели до неповноти судового розгляду або невідповідності висновків суду, викладених у судовому рішенні, фактичним обставинам кримінального провадження, суд апеляційної інстанції скасовує або змінює вирок чи ухвалу.

Охарактеризовано зміст достатності доказів у контексті неповноти судового розгляду та невідповідності висновків суду, викладених у судовому рішенні, фактичним обставинам кримінального провадження як підстав для скасування або зміни судового рішення судом апеляційної інстанції.

Вдосконалено теоретичні напрацювання щодо змісту неповноти судового розгляду як підстави для скасування або зміни судового рішення судом апеляційної інстанції. Зокрема, на основі узагальнення наведених у кримінальному процесуальному законі та сформованих у судовій практиці випадків, які можуть призводити до неповноти судового рішення, вказано, що вони зумовлені двома чинниками: 1) невстановленням судом першої інстанції обставин, що становлять предмет доказування у кримінальному провадженні; 2) обґрунтуванням ним судового рішення на основі недостатньої сукупності доказів.

Узагальнено коло процесуальних документів і дій сторін кримінального провадження, що відображають здійснювану ними оцінку доказів із точки зору їх достатності під час апеляційного провадження.

ВИСНОВКИ

До найбільш вагомих наукових результатів дослідження належать такі:

1. Достатність доказів являє собою їх системну процесуальну властивість, яка відображає наявність сукупності належних, допустимих і достовірних доказів та встановлюється на основі внутрішнього переконання суб'єкта доказування, що ґрунтується на всебічному, повному та неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження, на конкретний момент кримінального провадження з метою ухвалення відповідного процесуального рішення.

2. Процесуальні властивості доказів перебувають у взаємозв'язку та взаємозалежності: встановлення належності, допустимості та достовірності доказів дозволяє визначити можливість їх подальшого використання у ході прийняття відповідного процесуального рішення, а останнє ґрунтується на сукупності належних, допустимих і достовірних доказів, достатніх у своїй сукупності для його ухвалення. Належність, допустимість і достовірність кожного окремо взятого доказу може виступати предметом самостійної оцінки, здійснюваної суб'єктом доказування, проте на момент ухвалення процесуального рішення вказані процесуальні властивості доказів визначаються у сукупності з їх достатністю, що виступає неодмінною умовою ухвалення законного й обґрунтованого процесуального рішення у кримінальному провадженні.

3. Взаємозв'язок предмета доказування з достатністю доказів полягає у тому, що він орієнтує суб'єкта прийняття рішення на встановлення у конкретному кримінальному провадженні на конкретний момент його здійснення певної системи обставин, які підлягають доказуванню. Кожна з цих обставин повинна бути встановлена за допомогою доказів, сукупність яких дозволяє підтвердити її наявність на момент ухвалення відповідного процесуального рішення. При цьому така сукупність доказів має бути отримана щодо кожної з обставин, які входять до предмета доказування. Достатність доказів, у свою чергу, уможливорює встановлення кожної з обставин, які підлягають доказуванню, що забезпечує законність, обґрунтованість і вмотивованість відповідного процесуального рішення.

Межі доказування чітко вказують на сукупність доказів, яка має бути отримана у конкретному кримінальному провадженні задля доведення обставин, що підлягають доказуванню. З одного боку, межі доказування дозволяють встановити за допомогою отриманих доказів кожну з обставин, що підлягають доказуванню, а, з іншого боку, вони забезпечують оперування на момент ухвалення відповідного процесуального рішення сукупністю доказів, достатньою для його постановлення.

4. Достатність доказів виступає неодмінною умовою застосування стандартів доказування під час ухвалення відповідних процесуальних рішень і забезпечує їх дотримання: 1) стандарту доказування «обґрунтована підозра» – за рахунок підтвердження на основі наявних фактичних даних

існування на момент ухвалення процесуальних рішень про застосування низки заходів забезпечення кримінального провадження (тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом, відсторонення від посади, тимчасового відсторонення судді від здійснення правосуддя, арешту майна, затримання особи і запобіжних заходів) та письмового повідомлення про підозру обґрунтованого припущення про вчинення особою кримінального правопорушення, що ґрунтується на достатніх доказах; 2) стандарту доказування «достатня підстава» – шляхом підтвердження на основі наявних фактичних даних наявності підстав, які дозволяють ухвалити процесуальні рішення про застосування низки заходів забезпечення кримінального провадження (виклику слідчим, прокурором, судового виклику, тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом і тимчасового вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом, відсторонення від посади, тимчасового доступу до речей і документів, тимчасового вилучення майна, арешту майна та запобіжних заходів), про дозвіл на проведення обшуку та про надання дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій; 3) стандарту доказування «поза розумним сумнівом» – за рахунок підтвердження на основі наявних фактичних даних у кінцевих процесуальних рішеннях у кримінальному провадженні, якими встановлюється винуватість або невинуватість обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, достовірного висновку про його вчинення обвинуваченим.

5. Оцінка доказів із точки зору їх достатності здійснюється учасниками кримінального провадження у зв'язку з необхідністю доведення вказаних у клопотанні про застосування заходів його забезпечення обставин кримінального провадження. Встановлення учасниками кримінального провадження достатності доказів зумовлюється, з одного боку, покладеним на них тягаром доказування обставин, на які вони посилаються, за допомогою доказів, а, з іншого боку, потребою у забезпеченні обґрунтованості клопотання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження.

Норми кримінального процесуального закону передбачають необхідність обґрунтування слідчим суддею ухвалюваного ним рішення про застосування заходів забезпечення кримінального провадження доказами, наданими учасниками кримінального провадження та дослідженими ним під час судового розгляду відповідного клопотання, але прямо не закріплюють обов'язок слідчого судді встановити наявність достатніх доказів. Водночас, покладений на нього нормою частини першої ст. 94 КПК України обов'язок оцінити сукупність зібраних доказів із точки зору достатності та взаємозв'язку для прийняття відповідного процесуального рішення зумовлює необхідність встановлення вказаної процесуальної властивості доказів та постановлення ухвали про застосування заходів забезпечення кримінального провадження за наявності сукупності доказів, достатньої для підтвердження існування наведених у ній обставин кримінального провадження, що підтверджує наявність достатніх підстав для їх застосування.

6. Оцінка слідчим, прокурором доказів із точки зору їх достатності виступає неодмінною умовою повідомлення про підозру незалежно від підстави його здійснення. Затримання особи на місці вчинення кримінального правопорушення чи безпосередньо після його вчинення (п. 1 ч. 1 ст. 276 КПК України) здійснюється на основі доказів, достатніх для його застосування, з подальшим їх відображенням у повідомленні про підозру. Обрання до особи одного з передбачених КПК України запобіжних заходів (п. 2 ч. 1 ст. 276 КПК України) відбувається за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні особою кримінального правопорушення, що передбачає наявність сукупності доказів, достатніх для підтвердження обґрунтованого припущення про вчинення особою кримінального правопорушення. Водночас, з огляду на суперечливість норми ст. 177 КПК України, вказана підстава повідомлення про підозру у слідчій практиці залишається недієвою. Наявність достатніх доказів для підозри особи у вчиненні кримінального правопорушення (п. 3 ч. 1 ст. 276 КПК України) передбачає здійснення повідомлення про підозру на основі сформованого на їх підставі на конкретний момент досудового розслідування однозначного висновку про вчинення кримінального правопорушення конкретною особою та підтвердження за їх допомогою обставин, які підлягають доказуванню або мають значення для кримінального провадження.

7. У ході закінчення досудового розслідування достатність доказів забезпечує: 1) визначення форми його закінчення: наявність достатніх доказів вказує на можливість ухвалення слідчим, прокурором (з урахуванням їх компетенції) обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності, а відсутність достатніх доказів для доведення винуватості особи у суді та вичерпання можливості їх отримати – на можливість ухвалення постанови про закриття кримінального провадження; 2) можливість ухвалення відповідного процесуального рішення: наявність достатніх доказів призводить до формування внутрішнього переконання слідчого, прокурора про необхідність ухвалення відповідного процесуального рішення (постанови про закриття кримінального провадження, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, складання обвинувального акта); 3) встановлення та відображення в обвинувальному акті, клопотанні про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотанні про звільнення особи від кримінальної відповідальності всіх обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, а недостатність доказів, як протилежна їй за змістом категорія, – відображення у постанові про закриття кримінального провадження відсутності достатніх доказів для доведення винуватості особи у суді та обґрунтування вичерпання можливості їх отримати.

8. Під час судового провадження у першій інстанції оцінка доказів із точки зору їх достатності може здійснюватися сторонами кримінального провадження і мати місце у ході: 1) обґрунтування клопотання про обрання,

зміну або скасування заходів забезпечення кримінального провадження; 2) зміни прокурором обвинувачення, висунення ним нового обвинувачення та початку провадження щодо юридичної особи під час судового розгляду, відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення; 3) виступів учасників кримінального провадження, вказаних у ч. 1 ст. 364 КПК України, з промовами у судових дебатах і виступу обвинуваченого з останнім словом; 4) обґрунтування учасниками кримінального провадження клопотання про відновлення з'ясування обставин, встановлених під час кримінального провадження, та їх перевірку доказами.

9. Під час провадження у суді апеляційної інстанції оцінка доказів із точки зору їх достатності може здійснюватися учасниками кримінального провадження і відображатися: 1) в апеляційних скаргах, які подаються учасниками кримінального провадження, зазначеними у ч. 1 ст. 393 КПК України; 2) у клопотаннях про обрання, зміну або скасування заходів забезпечення кримінального провадження; 3) у запереченнях учасників кримінального провадження, вказаних у ч. 1 ст. 393 КПК України, на апеляційну скаргу; 4) у заяві учасника кримінального провадження про відмову від апеляційної скарги; 5) у змінній і доповненій апеляційній скарзі; 6) у висловлених учасниками кримінального провадження доводах, викладених в апеляційних скаргах і запереченнях на них; 7) у промовах учасників кримінального провадження у судових дебатах.

10. Із метою вдосконалення нормативної моделі достатності доказів як їх процесуальної властивості запропоновано внести зміни і доповнення до КПК України шляхом закріплення поняття достатніх доказів (ст. 90-2), уточнення кола обставин, які підлягають врахуванню слідчим суддею під час вирішення питання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом і про відсторонення від посади (п. 2 ч. 2 ст. 152, п. 2 ч. 2 ст. 157), а також підстав повідомлення про підозру (ч. 1 ст. 276, ч. 2 ст. 277) та вимог до змісту письмового повідомлення про підозру й обвинувального акта (ч. 2-1 ст. 291) тощо.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Зінченко В.М. Встановлення достатності доказів під час провадження у суді апеляційної інстанції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2018. № 50. Т. 3-2. С. 290-294.

2. Зінченко В.М. Поняття та сутність достатності як процесуальної властивості доказів у кримінальному провадженні. *Право і суспільство*. 2019. № 4. С. 290-296.

3. Зінченко В.М. Взаємозв'язок достатності доказів і стандартів доказування у кримінальному провадженні. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького: Журнал*. Серія Право. 2019. № 7 (19). С. 130-136.

4. Зінченко В.М. Достатність доказів у ході закінчення досудового розслідування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 4. С. 237-240. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2019/65.pdf.

5. Зінченко В. М. Достатність доказів у контексті підстав повідомлення про підозру. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2019. № 1. Vol. 3. Р. 320-324.

6. Зінченко В.М. Достатність у системі процесуальних властивостей доказів у кримінальному провадженні. *Правове регулювання суспільних відносин: актуальні проблеми та вимоги сьогодення*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 26-27 липня 2019 року). Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2019. С. 99-102.

7. Зінченко В.М. Достатність доказів у кримінальному провадженні: перспективи нормативного закріплення поняття та змісту. *Національні та міжнародні стандарти сучасного державотворення: тенденції та перспективи розвитку*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 2-3 серпня 2019 року). Харків: Східноукраїнська наукова юридична організація, 2019. С. 121-125.

8. Зінченко В.М. Достатність доказів у ході застосування запобіжних заходів під час досудового розслідування. *Актуальні питання правової теорії та юридичної практики*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 9-10 серпня 2019 року). Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2019. С. 91-94.

АНОТАЦІЯ

Зінченко В.М. Достатність доказів у кримінальному провадженні. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2020.

Дисертація є першою в Україні, після набрання чинності КПК України 2012 року, кваліфікаційною науковою працею, в якій на основі комплексного аналізу проблем правотворчого та правозастосовного характеру розроблено й обґрунтовано концепцію достатності доказів у кримінальному провадженні.

У дисертації охарактеризовано систему процесуальних властивостей доказів, розкрито їх зміст і встановлено місце у ній достатності доказів. Розкрито сутність достатності доказів як їх процесуальної властивості, на підставі чого надано авторське визначення її поняття і запропоновано авторську концепцію достатності доказів у кримінальному провадженні. Визначено співвідношення достатності доказів та предмета і меж кримінального процесуального доказування. Встановлено взаємозв'язок достатності доказів і стандартів доказування у кримінальному провадженні. Розкрито механізм встановлення достатності доказів у ході застосування заходів забезпечення кримінального

провадження. Визначено особливості встановлення достатності доказів у ході повідомлення про підозру. Охарактеризовано механізм встановлення достатності доказів у ході закінчення досудового розслідування. Розкрито особливості встановлення достатності доказів під час судового провадження у першій інстанції. Визначено механізм встановлення достатності доказів під час провадження у суді апеляційної інстанції.

Розроблено науково обґрунтовані пропозиції, спрямовані на вдосконалення КПК України у частині визначення поняття достатності доказів і механізму її встановлення під час досудового розслідування та судового провадження.

Ключові слова: достатність доказів, процесуальні властивості доказів, оцінка доказів, досудове розслідування, судове провадження.

АННОТАЦИЯ

Зинченко В.М. Достаточность доказательств в уголовном производстве. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. – Национальный университет «Одесская юридическая академия», Одесса, 2020.

Диссертация является первой в Украине, после вступления в силу УПК Украины 2012 года, квалификационной научной работой, в которой на основе комплексного анализа проблем правотворческого и правоприменительного характера разработана и обоснована концепция достаточности доказательств в уголовном производстве.

В диссертации охарактеризована система процессуальных свойств доказательств, раскрыто их содержание и установлено место в ней достаточности доказательств. Раскрыта сущность достаточности доказательств как их процессуального свойства, на основании чего предоставлено авторское определение ее понятия и предложена авторская концепция достаточности доказательств в уголовном производстве. Определено соотношение достаточности доказательств и предмета и пределов уголовного процессуального доказывания. Установлена взаимосвязь достаточности доказательств и стандартов доказывания в уголовном производстве. Раскрыт механизм установления достаточности доказательств в ходе применения мер обеспечения уголовного производства. Определены особенности установления достаточности доказательств в ходе сообщения о подозрении. Охарактеризован механизм установления достаточности доказательств в ходе окончания досудебного расследования. Раскрыты особенности установления достаточности доказательств во время судебного производства в первой инстанции. Определен механизм установления достаточности доказательств в ходе производства в суде апелляционной инстанции.

Разработаны научно обоснованные предложения, направленные на совершенствование УПК Украины в части определения понятия достаточности доказательств и механизма ее установления в ходе досудебного расследования и судебного производства.

Ключевые слова: достаточность доказательств, процессуальные свойства доказательств, оценка доказательств, досудебное расследование, судебное производство.

SUMMARY

Zinchenko V.M. The sufficiency of evidences in criminal proceedings. – Qualifying scientific work on the rights of manuscript.

Dissertation for the scientific degree of the Candidate of Legal Sciences in specialty 12.00.09 – Criminal Procedure and Criminalistics; Forensic Examination; Operational search activity. – National University «Odesa Law Academy», Odesa, 2020.

The dissertation is the first qualifying scientific work in Ukraine, after the entry into force the CPC of Ukraine from 2012, in which, on the basis of a complex analysis of problems of law-making and law enforcement nature, the concept of the sufficiency of evidences in criminal proceedings was developed and substantiated.

The essence of the sufficiency of evidences is defined in the dissertation by the separation of its essential elements, which allowed to reveal the ontological bases of the concept of this procedural property of the evidences. The author defines of the notion of the sufficiency of evidences is provided as their systemic procedural property, which reflects the presence of a set of proper, admissible and reliable evidences and is established on the basis of the internal conviction of the subject of proof, which is based on a comprehensive, complete and impartial examination of all circumstances of the criminal proceedings at the specific moment of criminal proceedings for the purpose of making the appropriate procedural decision. The author's conception of the sufficiency of evidences as their procedural property in criminal proceedings is offered.

The system of procedural properties of evidences is characterized, in which, along with the sufficiency as their systemic procedural property, the relevance, admissibility and reliability as their individual procedural properties are distinguished.

The relationship between the sufficiency of evidences and the subject of the criminal procedural proof is established. The relationship between the sufficiency of evidences and limits of the criminal procedural proof is established.

The approaches to the definition of the concept and the system of standards of proof formed in the doctrine of the criminal process is investigated, on the basis of which the author's approach to their definition is formed. The sufficiency of evidences is described as an indispensable condition for the application of standards of proof during adopting appropriate procedural decisions and ensuring of their observance, as well as the correlation of this property of evidences with each of the

basic standards of formation of the level of conviction necessary for making the relevant procedural decision (standards «reasonable suspicion», «sufficient reason» and «beyond reasonable doubt») is revealed.

The mechanism of establishing the sufficiency of evidences in the course of application of measures of ensuring criminal proceedings is revealed. Taking into account the rules of criminal procedural law, the jurisprudence of national courts and the ECHR and theoretical approaches, the peculiarities of establishing the sufficiency of evidences during the decision by the investigating judge on the issue of preventive measures are singled out.

The peculiarities of establishing the sufficiency of evidences during the suspicion notification are identified. The doctrinal definition of the evidences sufficient for suspicion of committing a criminal offense is improved by presenting it taking into account the essential elements of the sufficiency of evidences with their specification regarding the notification of suspicion.

The effect of the sufficiency of evidences on determining the form of the end of the pre-trial investigation is determined and it is considered as a necessary condition for ensuring the validity of the procedural decisions of the prosecution side to be taken in connection with the end of the pre-trial investigation.

The peculiarities of establishing the sufficiency of evidences during trial at first instance are revealed. The content of the sufficiency of evidences in the context of the decree of a decision on the election, amendment and cancellation of measures of ensuring criminal proceedings as interim judgments and a guilty or acquittal verdict, a decision about the application of compulsory measures of medical or educational character, a decision about the close of criminal proceedings as final court decisions is characterized. The cases of evaluation of the evidences in terms of their sufficiency by the sides of the criminal proceedings during the trial at first instance are summarized.

The mechanism for establishing the sufficiency of the evidences during the proceedings in the court of appeal is determined. The range of procedural documents and actions of the sides of the criminal proceedings, which reflect their assessment of the evidences in terms of their sufficiency during the appeal proceedings, are summarized.

With a view to improve the regulatory model of the sufficiency of evidences as their procedural property, it is proposed to make changes and additions the CPC of Ukraine, which clarify the notion of the sufficiency of evidences by consolidating the notion of sufficient evidences, to clarify the range of circumstances to be taken into account by the investigating judge in deciding the issue of temporary restriction in the use of a special right and removal from office, to specify the grounds of the notice of suspicion and requirements for the contents of the suspicion report and the indictment etc.

Key words: sufficiency of evidences, procedural properties of evidences, evaluation of evidences, pre-trial investigation, court proceedings.

Підписано до друку 09.06.2020 р. Формат 60х90/16.
Ум.-друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. № 2006-1а.

Видавець і виготовлювач ПП «Фенікс»
(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02).
м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25
Тел. (048) 7777-591.